

MŰSZAKI KATONÁK RÉSZÉRE ADOMÁNYOZOTT

JELVÉNYEK IV.

Kenyeres Dénes alezredes
MH Szentgyörgyi Dezső Harcászati Repülőezred

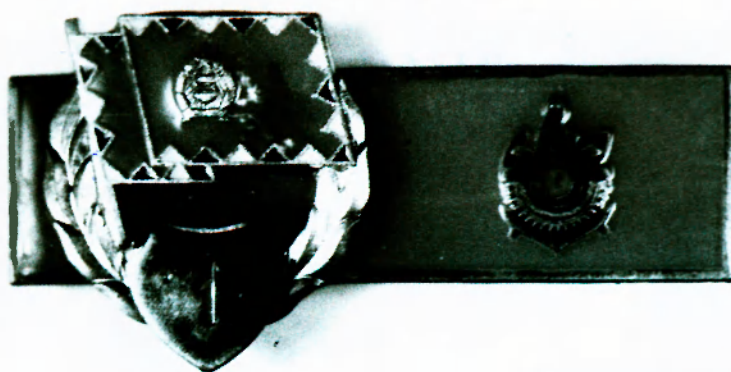
A Műszaki Katonai Közlöny korábbi számaiban⁺ már elég részletesen taglaltam az előző korszakokban és hadseregekben, illetve a Magyar Királyi Honvédségnél, valamint a Magyar Néphadseregben rendszeresített és a műszaki fegyvernemnél szolgálatot teljesítő katonák részére adományozott teljesítmény és egyéb jelvények részletes leírását. Megemlítettem cikkeimben a teljesítmény és ügyességi műszaki jelvények rendszeresítésének, létrehozásának körülményeit, adományozásának feltételeit. A műszaki, utász, hidász, árkász, stb. katonák - a hadsereg története igazolja ezt - mindenkor kiérdemelték a vezérkar, a legfelsőbb hadvezetőség elismerését, a műszakiakról való többirányú gondoskodást.

A Magyar Néphadsereg fejlesztése során 1974. évben ismét felmerült annak a gondolata, hogy osztályos jelvényeket kell rendszeresíteni a hadsereg különböző fegyverneme és szakcsapatai személyi állománya számára. A gondolatot tervezés, majd kivitelezés követte. Az akkori honvédelmi miniszter Czinege Lajos vezérezredes 1975. március 1-től húsz féle osztályos jelvényt rendszeresített a különféle szakképzettségű katonák számára (értsd alatta tiszt, zászlós, tiszthelyettes, sorkatona részére). Egyidejűleg megszüntették a korábban adományozott ilyen címen viselt jelvények hordását.

A húsz féle osztályos jelvényből kettő volt az, amit műszaki szakképzettségű katonák az osztályos kiképzési vizsgákon kiérdemelhettek, illetve a vizsgák alapján megkaphattak.

⁺ 1994/1.; 2.; 3-4. számok

Műszaki gépkezelői jelvény (1.sz.ábra)

A jelvény három részből áll. A háttér a kék színűre zománcozott, bronzszegélyű, téglalap alakú 60x17 mm nagyságú forma képezi. A bal szélére van kettő darab furat segítségével felillesztve az akkor rendszeresített csapatzászló megtört alakja, farkas fogazású zászló szegéllyel, rajta a Magyar Népköztársaság akkori címere. A csapatzászlóra alul illeszkedik a 4 mm széles aranyozott babérkoszorú. A koszorú alján van egy furat, mellette lelapított rész, s erre illesztették fel egy csavar segítségével az osztályos számot /1,2,3/ viselő 14,5x12 mm nagyságú pajzsot. A kék színű mező jobb szélén látható a fegyvernem, s a műszaki képzettségre utaló jelvény. Ott van rajta a horgonyra helyezett, alul sűrű, fölül ritka fogazású fogaskerék, mely csákányra és ásóra van felillesztve. Az egész jelvény szerves egészet alkot.

Hátul egy 4 mm széles pánt van felforrasztva, melynek két végét szabadon hagyták és ennek segítségével lehetett a ruhára felilleszteni, felvarrni. Csak az volt a baj, hogy ezeket a típusú jelvényeket nem szerették viselni a katonák, mert nehéz volt, a súlya lehúzta a ruhát. A katonai zubbony jobb zsebtakarójára kellett középre felvarrni.

A jelvény méretei: 60x30 mm, vastagsága az összeillesztésnél: 4,2 mm. Az alap vastagsága: 1,4 mm, tömege: 30 gramm. Anyaga: zománcozott bronz, a koszorú

aranyozva, a pajzs pedig lakkozva.

Vizijármű kezelő jelvény (2.sz.ábra)

A jelvény nagysága, mérete, alapformája megegyezik az 1.sz. ábránál leírtakkal. A különbség a jelvény zománcozásában jobb oldalon lévő szakképzettségre utaló kicsi jelvényben látható. A horgonyra helyezett alul sűrű, felül ritka fogazású fogaskerék, illetve kormánykerék van felillesztve. Ezt a jelvényt a Honvéd Folyami Flottilánál adományozták. A Magyar Honvédségnél jelenleg nincs rendszerezve a műszaki csapatoknál szolgálók részére, műszaki fegyvernemet kifejező szakcsapat jelvényt.

Műszaki fegyvernemi jelvények leírása:

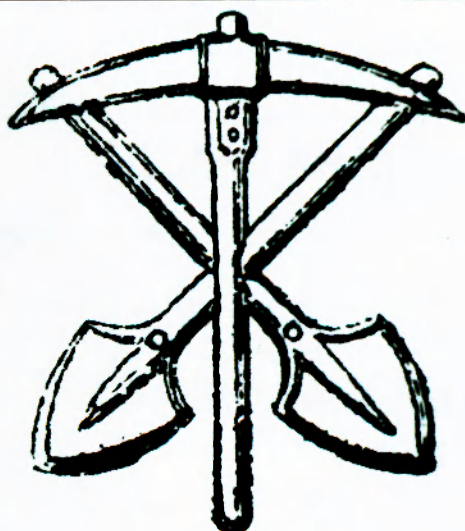
A hadseregben évszázadok óta igyekeztek megkülönböztetni a katonai vezetők, annak tagjait. Ezt részint különböző színű egyenruha viselettel, más-más színű zsinórzattal, paszománnyal, fegyvernemi paroli színnel vagy külön fegyvernemi jelvénnel (fém, hímzett/ igyekeztek elérni. Ennek egyik érdekes adata: A 19. ezred tulajdonosa 1754-ben öltözködési utasítást adott ki regimentjének. Ebben szerepel a zászlóaljanként különböző színű sapkarózsa leírása.

Szerepel benne többek között, hogy az ácsok /csapatárcászok/ megkülönböztetésül fekete-piros színű fonalból készült

kalaprózsát kötelesek készíttetni és viselni a fővegükön.

Az 1850-es években a kiegyezésig - az abszolutizmus korában - az utászok öltözete elütött a gyalogság s a lovasság ruházatától. A műszakiak fűzőld színű hajtókát viseltek az egyenruhájuk gallérján. Majd 1871-ben ezen is módosítottak, hiszen akkor acélzöld hajtóka színt kaptak.

Építőmunkás-jelvény (3.sz.ábra)

Az I. világháború alatt, de főleg a háború második felében a műszaki alakulatoknál gyökeres átszervezéseket hajtottak végre. Három utász és hat árkász zászlóaljából a háború végére 26 magyar zászlóaljat szerveztek. Ehhez még hozzá kell számolni a modern hadviselés számos technikai mellékága: kőfűrő-, elektromos-, lángszóró-, aknavető-, gáz-, folyamakna-, kötélpálya-, táborivasút-, ivóvíz-, sőt tábori-mozi- alakulatokat, amelyeket mind az árkász zászlóaljak szerveztek meg és állítottak fel. Egyidejűleg csapatjelzéseket vezettek be a különböző fegyvernemeknél, melyeket viaszosvászonzonra nyomtatva - tisztelnél és altisztelnél posztóra varrva, vagy hímezve - a közös hadseregnél kék, a Magyar Királyi Honvédségnél és a Népfelkelőknél palaszürke, illetve fehér, a

Landwehrrnél és népfelkelésnél zöld és vörös színben készítették.

Ilyen jelvényt kaptak 1917-ben a kőfúró stb. alakulatok, fémjelvényt az építő és teherhordó századok és tábori csendőrség. Az építőmunkás-jelvény nagyon egyszerű alakú, formájú fémjelvény. Középen fanyelű csákány van, lefelé álló nyéllal. Mellette van kétoldalt elhelyezve egy-egy darab ásó /műszaki lapát/ nyéllal. Ezeket a jelvényeket a tisztek a sapka bal oldalán viselhették. A legénység a sapka bal oldalán, a zubbony és köpeny váll-lapján viselte.

A két világháború közötti időszakban a műszak csapatok fegyvernemi színe továbbra is feketezöld /acélzöld/ maradt. Az egyenruházatban a műszakiak atilla színe sötétzöld volt, s ezen a hajtóka színe: acélzöld, rajta a gallérjelvény.

A II. világháború befejezése után életrehívott, toborzott demokratikus szellemű Magyar Honvédségben újra éledt a régi fegyvernem-szín hagyomány. A honvédelmi miniszter 1945. szeptemberében kiadta az új öltözködési szabályzatot. Ebben a leírásban szerepel a műszaki alakulatok megkülönböztető hajtóka színe: fűzöld posztó.

1945M. műszaki fegyvernemi jelvény (4.sz.ábra)

A honvédelmi miniszter az életbe léptetett öltözködési utasításban 25 féle színű parolit rendszeresített, hozzá tizenhárom fajta fegyvernemi jelvény tartozott. Ezek formailag jelentősen eltértek a Magyar Királyi Honvédségben ismert változatoktól. A fegyvernemi jelvényt a kihajtós

zubbony gallérjára kellett feltűzni.

A műszaki fegyvernemi jelvény vékony fém lemezekből készült, a tisztek számára aranyozott, a tiszthelyettesek részére pedig ezüstözött kivitelben. Előlapján középen horgony van, amelyre rácsavarodik a hajóköté. Hátoldalán a parolira való feltűzésre szolgáló fémhuzalból készült tű van felforrasztva.

Méretei: 21x13 mm, vastagsága: 0,3 mm, tömege: 0,6 gramm. Nagyon ritka jelvény, a gyűjteményekben található egy-egy darab /tiszt, tiszthelyettesi/ ebből a típusból. A jelvény viselését 1947-ben megszüntették.

1949M. műszaki fegyvernemi jelvény (5.sz.ábra)

A hadsereg felgyorsított átalakítása, szervezése során ismét napirendre kerültek a Honvédség fegyvernemi hajtóka színei. 1949-51 között a műszaki fegyvernemi jelvényt a vegyi csapatok sötétzöld színű hajtókán viselték, a műszakiak pedig acélzöld színűn. Ekkor is két színű /arany- és ezüst/ fegyvernemi jelvényt hordtak a műszakiak. A jelvény vékony lemezből készült.

Leírása: középen függőleges helyzetben egy horgony áll, baloldalán csákány, jobb oldalán pedig egy darab ásó van a nyelével lefelé állítva. Ezeket közre fogja egy hajóköté. Ez a típus teljesen megegyezik a ma is használatos műszaki fegyvernemi jelvénnel.

Érdekes, hogy ezek a vékony lemezből készült jelvények mind egyformák, pedig az öltözködési utasítás szerint ezek páros jelvények. Hiszen a hajtókán kétoldalt mindig az ásónak kellene belül lennie.

Méretei: 16x13 mm, vastagsága: 0,2 mm, tömege: 0,4 gramm.

1957M. műszaki fegyvernemi jelvény (6.sz.ábra)

Az 1957-ben kiadott Öltözködési utasítás már csak négyféle fegyvernemi szint határozott meg. A műszakiak fegyvernemi színe a zöld lett. Hozzá már masszívabb és páros műszaki fegyvernemi jelvényt rendszeresítettek. Attól függően, hogy a műszakiak melyik fegyvernemnél teljesítettek szolgálatot olyan hajtókaszint és olyan színű, olyan tűzzománcozású jelvényt viseltek. A repülőknél kék, a tűzéreknél piros, a lövészeknél zöld, a harckocsizóknál szolgáló műszakiak fekete színűre tűzzománcozott fegyvernemi jelvényt viseltek a parolin. A tiszt arany színűt, a tiszthelyettes ezüst színűt, a sorkatona és a hivatásos állomány arany színű lemez jelvényt viselt a gyakorló ruházatán.

A tűzzománcjelvény leírása:

A horgony az ásó és a csákány közötti részek tűzzománcozottak, a szerszámok és a horgony aranyozott, vagy ezüstözött. Hátlapján a feltűző huzal van felforrasztva. Méretei: 17x12,5 mm, vastagsága: 1 mm, tömege: 1,5 gramm. Anyaga: tűz-aranyozott, vagy ezüstözött, tűzzománcozott fém. Elég ritka jelvény. A tűzzománcozott jelvények viselését a honvédelmi miniszter rendeletileg megtiltotta 1966. december 31-i hatállyal.

Az ünnepi öltözethez himzett fémszálból készített jelvényt hordott a tiszt, tiszthelyettesi állomány 1951-1957 között.

1967M. fegyvernemi jelvény (7.sz. ábra)

1967. január 1-i hatállyal a miniszter ismét szabályozta a fegyvernemi jelvények színeit. Köznapi öltözeten és ünnepi ruhán úgynevezett díszített, a gyakorló ruhán sötétbarna, matt színűt lehetett hordani. A sorállomány a kimenő öltözetén krómozott kivitelű lemez jelvényt viselt, ezek a jelvények a napjainkban hordottal teljesen megegyeznek. Méretei: azonosak az 5.sz. ábránál leírtakkal, csak nincs rajta zománc díszítés.

1992M. műszaki fegyvernemi jelvény a parolival (8.sz. ábra)

1992. április 29-én ülésezett a HM Kollégiuma, s ezen döntött a Magyar Honvédség fegyvernemi színeiről. A döntés értelmében kilenc hajtóka-szint határoztak meg, és 23 féle fegyvernemi jelvényt, kétféle tábornoki tölgyfalombot alapítottak. A műszakiak visszakapták a tradíción, haladó hagyományon alapuló acélzöld színüket. A posztóköpenyen lévő paroli teljesen megegyezik a Magyar Királyi Hadseregnél viselttel. Ezen van elhelyezve tiszti és zászlósi állomány kategóriánál aranyszínben, a tiszthelyetteseknél krómozott kivitelben a műszaki fegyvernemi jelvény 1949 M változata, lemez kivitelben. Ezek a jelvények szintén egyoldalúak, a szabályzattal ellentétesek, mert e szerint páros fegyvernemi jelvény van a műszakiak részére rendszersítve. A fegyvernemi jelvény fölött a kicsi formájú szűrős gomb látható. A paroli méretei: 126x40 mm, vastagsága: 3 mm, tömege/db: 10 gramm.

Forrásmunkák:

- Ságvári György: Hajtóka színek, fegyvernemi jelvények, rendfokozati jelzések a magyar katonai egyenruhán 1945-1965. Militaria Modell Magazin. 1992. 5.szám.
- Baraczy Zoltán: Évszázadok egyenruhái Budapest, 1991.